

Мельник С.М.,
аспірант кафедри національної безпеки,
публічного управління та адміністрування,
Державний університет «Житомирська політехніка»
вул. Чуднівська, 103, м. Житомир 10005,
<https://orcid.org/0009-0006-3062-2312>

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНО- ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА : МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Термін "державно-приватне партнерство" описує низку можливих відносин між державними та приватними суб'єктами в контексті надання інфраструктурних та інших послуг. Інші терміни що використовуються для позначення цього виду діяльності, включають участь приватного сектору (ДПП) та приватизацію. Хоча ці три терміни часто використовуються як взаємозамінні, між ними існують відмінності:

- ДПП представляє собою структуру, яка, залучаючи приватний сектор, визнає і структурує роль уряду в забезпеченні виконання соціальних зобов'язань, успішного реформування сектору та залучення державних інвестицій.

Ефективне ДПП оптимально розподіляє завдання, зобов'язання та ризики між державними та приватними партнерами. Державними партнерами в ДПП є державні органи, включаючи міністерства, відомства, муніципалітети або державні підприємства.

Приватні партнери можуть бути місцевими або міжнародними і можуть включати підприємства або інвесторів з технічним або фінансовим досвідом, що має відношення до проекту. Все частіше ДПП можуть також включати неурядові організації (НУО) та/або організації на базі громад (ОГС), які представляють зацікавлені сторони, на яких безпосередньо впливає проект.

Ефективні ДПП визнають, що державний і приватний сектори мають певні переваги у виконанні конкретних завдань порівняно один з одним. Внесок держави у ДПП може мати форму інвестиційного капіталу (доступного за рахунок податкових надходжень), передачі активів або зобов'язань передачі активів, інших зобов'язань або внесків у натуральній формі, які підтримують

партнерство. Уряд також забезпечує соціальну відповідальність, екологічну обізнаність, знання місцевої специфіки та здатність мобілізувати політичну підтримку. Роль приватного сектору в партнерстві полягає у використанні його досвіду в комерції, управлінні, операціях та інноваціях для ефективного ведення бізнесу.

Приватний партнер також може зробити внесок в інвестиційний капітал, залежно від форми договору. Структура партнерства повинна бути розроблена таким чином, щоб розподілити ризики між партнерами які найкраще здатні управляти цими ризиками і, таким чином, мінімізувати витрати при одночасному підвищенні ефективності.

ДПП - це термін, який часто використовується як взаємозамінний з державою. Однак, контракти ДПП передають зобов'язання приватному сектору, а не підкреслюють можливості для партнерства. У середині та наприкінці 1990-х років спостерігалось уповільнення темпів укладання державно-приватних контрактів в інфраструктурних секторах, що значною мірою було спричинено соціальною реакцією проти сприйнятої переваги приватного сектору над державним у наданні інфраструктурних послуг у країнах, що розвиваються. Певною мірою, соціальна реакція була пов'язана з плутаниною між ДПП та приватизацією. Деякі схеми ДПП були надмірно амбітними, а соціальний порядок денний залишався поза увагою, що викликало законне занепокоєння громадськості.

Критичний аналіз досвіду ДПП призвів до розробки нового покоління транзакцій, які зараз більш відомі як ДПП. Приватизація передбачає продаж акцій або права власності в компанії або продаж операційних активів чи послуг, що належать державному сектору. Приватизація є найбільш поширеною і більш прийнятною в секторах, які традиційно не вважаються державними послугами, таких як виробництво, будівництво тощо. Коли приватизація відбувається в секторах інфраструктури або комунальних послуг, вона, як правило, супроводжується створенням специфічних регуляторних механізмів, що враховують соціальні та політичні проблеми, пов'язані з продажем та подальшою експлуатацією активів, що використовуються для надання суспільних послуг.

Сектори, в яких ДПП було реалізовано у всьому світі, включають: виробництво та розподіл електроенергії; водопостачання та водовідведення; утилізацію відходів; трубопроводи; лікарні; шкільні будівлі та навчальні заклади; стадіони; управління повітряним рухом; в'язниці; залізниці; автомобільні дороги; білінгові та інші інформаційно-технологічні системи, а також житлове будівництво[1].

Три основні потреби, які мотивують уряди вступати в ДПП у сфері інфраструктури, є наступними: 1. залучення приватних капіталовкладень (часто для того, щоб або доповнити державні ресурси, або вивільнити їх для інших суспільних потреб); 2. підвищення ефективності та більш ефективного використання наявних ресурсів; 3. реформування секторів шляхом перерозподілу ролей, стимулів та підзвітності [2].

Кожен з цих напрямків розглядається нижче. Мобілізація приватного капіталу. Уряди стикаються з постійно зростаючою потребою у пошуку достатнього фінансування для розвитку та підтримки інфраструктури, необхідної для підтримки зростаючого населення. Уряди стикаються з такими проблемами, як вимогами зростаючої урбанізації, потребами у відновленні застарілої інфраструктури, потреба в розширенні мереж для охоплення нових груп населення, а також мета охопити раніше не обслуговувані або недостатньо обслуговувані райони. Крім того, інфраструктурні послуги часто надаються з операційним дефіцитом, який покривається лише за субсидій, що призводить до додаткового виснаження державних ресурсів[3].

У поєднанні з обмеженими фінансовими можливостями більшості урядів ці фактори зумовлюють прагнення мобілізувати капітал приватного сектору для інвестицій в інфраструктуру. Правильно структурований ДПП може мобілізувати раніше незадіяні ресурси з місцевого, регіонального або міжнародного приватного сектору, який шукає інвестиційні можливості.

Метою приватного сектору при вступі в ДПП є отримання вигоди від своїх можливостей та досвіду в управлінні бізнесом (зокрема, комунальними підприємствами). Приватний сектор прагне отримати компенсацію за свої

послуги через плату за надані послуги, що призводить до відповідного прибутку на інвестований капітал.

ДПП як інструмент підвищення ефективності. Ефективне використання обмежених державних ресурсів є критично важливим завданням для урядів, і в цьому питанні багато урядів не досягають поставлених цілей. Причина полягає в тому, що державний сектор зазвичай має мало або взагалі не має стимулів для підвищення ефективності, закладених в його організацію та процеси.

Таким чином, державний сектор не має достатніх стимулів для ефективної розбудови та експлуатації інфраструктури. Впровадити такі стимули в укорінений державний сектор складно, хоча й можливо, як це продемонстрував Сінгапур та інші країни. Сінгапур продемонстрував, розвиваючи загальнодержавну прихильність до ефективності, зберігаючи при цьому багатьох критично важливих послуг у суспільному надбанні.

Список використаних джерел

1. Вступ до Посібника з питань державно-приватного партнерства для України. Проєкт Світового банку «Посилення використання державно-приватного партнерства шляхом кращого управління державними капітальними інвестиціями в Україні». 2021. 40 с. URL: <https://www.me.gov.ua/Files/GetFile?lang=uk-UA&fileId=e76d7cbe-0434-4fe4-9219-9d46b7c4efc9>.

2. Гарбариніна В. Ю. Сутність і принципи впровадження державно-приватного партнерства в Україні. Актуальні проблеми державного управління. 2014. № 2(46). С. 43–49.

3. Єгоричева С. Б., Лахижа М. І. Публічно-приватне партнерство в посткомуністичних країнах: монографія. Київ: ІПК ДСЗ